

Analiza wiedzy studentów na temat honorowego krwiodawstwa i ich postaw wobec tego zjawiska

Analysis of knowledge and attitudes of university students towards blood donation

Ewelina Markowska^{1,C,D}, Sylwia Węglińska^{2,A,B}

¹ Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, Radom

² Europejska Uczelnia Społeczno-Techniczna w Radomiu, Radom

A – koncepcja i projekt badania, B – gromadzenie i/lub zestawianie danych, C – analiza i interpretacja danych,

D – napisanie artykułu, E – krytyczne zrecenzowanie artykułu, F – zatwierdzenie ostatecznej wersji artykułu

Pielęgniarstwo i Zdrowie Publiczne, ISSN 2082-9876 (print), ISSN 2451-1870 (online)

Piel Zdr Publ. 2018;8(1):39–46

Adres do korespondencji

Ewelina Markowska

e-mail: ewelina.markowska1989@wp.pl

Konflikt interesów

Nie występuje

Praca wpłynęła do Redakcji: 19.01.2017 r.

Po recenzji: 15.05.2017 r.

Zaakceptowano do druku: 25.06.2017 r.

Streszczenie

Wprowadzenie. Krew jest lekiem, którego do chwili obecnej, pomimo wielu podejmowanych prób, nie udało się wytworzyć syntetycznie. Zapotrzebowanie na nią z roku na rok wzrasta. W Polsce co minutę potrzebny jest litr krwi. W pozyskiwaniu krwi niezwykle ważną rolę odgrywa honorowe krwiodawstwo.

Cel pracy. Analiza wiedzy studentów na temat honorowego krwiodawstwa i ich postaw wobec tego zjawiska.

Materiał i metody. Badaniami objęto 300 studentów Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego w Radomiu. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza. Analizy uzyskanych wyników dokonano przy wykorzystaniu programu Microsoft Excel oraz oprogramowania STATISTICA 8.

Wyniki. Mężczyźni, osoby mieszkające w mieście i studenci kierunków medycznych częściej oddają krew oraz są bardziej skłonni do zrobienia tego w przyszłości. Poziom wiedzy na temat krwiodawstwa i krwiolecznictwa jest wyższy u osób, które choć raz oddały krew, mieszkają w mieście oraz są studentami kierunków medycznych. Ideę honorowego krwiodawstwa popierają szczególnie studenci kierunków medycznych i osoby oddające krew.

Wnioski. Wiedza studentów o krwiodawstwie i krwiolecznictwie jest zależna od czynników demograficzno-społecznych. Studenci mają średni poziom wiedzy na ten temat. Głównym motywem oddania krwi jest altruizm. Idea honorowego krwiodawstwa jest słabo rozpropagowana wśród studentów, dlatego należy ją popularyzować. Studenci uważają honorowe krwiodawstwo za dobrą i potrzebną inicjatywę.

Słowa kluczowe: krew, honorowe krwiodawstwo, znaczenie krwiodawstwa

DOI

10.17219/pzp/75493

Copyright

© 2018 by Wrocław Medical University

This is an article distributed under the terms of the

Creative Commons Attribution Non-Commercial License

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Abstract

Background. Blood is an important resource and it plays an essential, lifesaving role in many treatments. Despite many attempts, it is still impossible to produce blood synthetically — yet the demand for it is growing year by year. Every minute a liter of blood is needed in Poland. In light of the above, honorary blood donations are extremely important when it comes to acquiring blood and replenishing the supplies.

Objectives. The study was conducted to evaluate the knowledge and attitudes of university students towards blood donation.

Material and methods. The study included 300 students from the Kazimierz Pulaski University of Technology and Humanities in Radom. The study used the diagnostic poll method, based on a survey questionnaire previously developed by the author. Analysis of the results was performed using Microsoft Excel and STATISTICA 8 software.

Results. According to the study, men, people living in the urban areas and students of health faculties are donating blood frequently and are more willing to continue such behavior in the future. The level of knowledge about blood donation and transfusion is higher in people who have donated blood voluntarily in the past, live in the city and among medical students. The idea of voluntary blood donation is supported especially by students of health faculties and blood donors.

Conclusions. Students' knowledge of blood transfusion depends on demographic and social factors. Students have an average level of knowledge about blood donation and transfusion medicine. The most common motive for donating blood seems to be the need to help other people (altruism). Despite its importance, the idea of voluntary blood donation seems to be a neglected issue, and thus it should be properly popularised. Students consider honorary blood donation to be very important, lifesaving initiative.

Key words: blood, honorary blood donation, the importance of blood donation

Wprowadzenie

Według Abolghasemi et al. obserwuje się zarówno gwałtowne wzrost zużycia krwi, jak również krytycznych sezonowych niedoborów krwi występujących w wielu krajach.¹ Krew to lek, którego do chwili obecnej, mimo podejmowanych wielu prób, nie udało się wytworzyć syntetycznie, zaś zapotrzebowanie na nią z roku na rok nieustannie wzrasta. W Polsce co minutę potrzebny jest litr krwi, co powoduje, iż niezwykle istotne staje się poszukiwanie obszarów usprawnień systemu krwiodawstwa. Zasadniczym celem jest zatem zoptymalizowanie gospodarowania posiadanymi zasobami. Pojawiają się jednak trudności o charakterze funkcjonalnym, związane m.in. z brakiem kompleksowej informacji. Należy podkreślić, że obecnie stosowane metody pobierania krwi uznaje się za bezpieczne, a także dobrze tolerowane, aczkolwiek, szczególnie w przypadku wieloletnich krwiodawców, niezbędna jest systematyczna kontrola stanu klinicznego oraz wyników badań laboratoryjnych. Honorowe krwiodawstwo odgrywa niezwykle ważną rolę w pozyskiwaniu krwi.

Znaczenie krwiodawstwa i krwiolecznictwa

Skuteczność pracy służby krwi, zarówno w Polsce, jak i w innych państwach, ocenia się poprzez pryzmat sprostanienia wzrastającemu zapotrzebowaniu na bezpieczną, dostępną krew, jak również jej składniki i produkty krwiopochodne. Według Programu zdrowotnego „Zapewnienie samowystarczalności Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie krwi, jej składników i produktów krwiopochodnych” zużycie składników krwi w Polsce w 2009 r. było nadal o blisko 30–40% niższe niż w „starych” krajach Unii Europejskiej.² Natomiast w opinii Rosiek et al. ponad milion donacji, które są pobierane co roku w Polsce, może okazać się w naj-

bliższych latach niewystarczające, co jest niepokojące.³ Należy więc ściśle monitorować rosnące potrzeby w szpitalach w celu dostosowania do nich ilości pobranej krwi. W opinii Frey i Schlenke współcześnie bezpieczne oraz wystarczające zaopatrzenie w produkty krwiopochodne uważa się za coś oczywistego, jednak nie bazuje ono na przemyśle farmaceutycznym, a przede wszystkim na altruistycznej postawie chętnych i zdrowych dawców krwi.⁴

Zdaniem Sullivan et al. niezwykle niekorzystne jest wykluczanie potencjalnych dawców w sytuacji czasowej niezdolności do oddania krwi, ponieważ można zniechęcić ich do krwiodawstwa na zawsze.⁵ W przypadku, kiedy dane statystyczne dotyczące dawców odzwierciedlają tendencję spadkową przy równocześnie rosnącym zapotrzebowaniu, problem ten nabiera istotnego znaczenia.

Ojrzynska i Twaróg definiują krwiodawstwo jako metodę pozyskiwania krwi i jej składników od osób zdrowych na rzecz pacjentów dla nich anonimowych, których leczenie jest uwarunkowane podaniem odpowiedniej krwi we właściwym czasie i ilości. W kontekście społecznym zależy od wielu czynników, które mogą być przedmiotem badań i opracowań.⁶ Twaróg podkreśla, iż krew jest lekiem, którego do chwili obecnej, mimo wielu prób, nie udało się wytworzyć syntetycznie, zaś zapotrzebowanie na nią z roku na rok nieustannie wzrasta.⁷ Według Majchrzak-Lepczyk co minutę w Polsce potrzebny jest litr krwi, co powoduje, iż niezwykle istotne jest poszukiwanie usprawnień systemu krwiodawstwa w Polsce.⁸ Zasadniczym celem staje się zatem zoptymalizowanie gospodarowania posiadanymi zasobami. Następują jednak trudności o charakterze funkcjonalnym, związane m.in. z brakiem kompleksowej informacji i dlatego w tym obszarze gospodarowanie krwią należy usprawnić. Zdaniem autorki istotnym problemem (który także poruszył Twaróg) jest fakt, iż obecnie nie ma możliwości wyprodukowania krwi.⁷ Jedynym rozwią-

zaniem jest pozyskiwanie jej od dawców. Ponadto, na co zwróciła uwagę Majchrzak-Lepczyk, wartość krwi doceniana jest przeważnie dopiero w momencie, gdy ludzie stają w obliczu tragedii swoich najbliższych bądź kiedy sami jej potrzebują.⁸

Podobną opinię na temat dostępności krwi, a także jej składników wyrażają Trzpiot et al., którzy uważają, iż wykorzystanie krwi w celach leczniczych uwarunkowane jest gotowością obywateli danego kraju do jej honorowego oddawania.⁹ Na tym właśnie bazuje istota krwiodawstwa. W myśl polityki Unii Europejskiej każde państwo członkowskie, w tym Polska, ma w taki sposób gospodarować zasobami krwi, by być krajem w pełni samowystarczalnym. Oznacza to, iż wszelkie potrzeby w obszarze wykorzystania krwi i jej składników muszą być zaspokajane z pozyskanych na terenie państwa zasobów – kraj ma za zadanie stworzyć sprawnie działający system krwiodawstwa na swoim terytorium.

Materiał i metody

Badanie ankietowe dotyczące krwiodawstwa przeprowadzono w 2016 r. wśród studentów Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu. Objęto nim łącznie 300 osób z 6 kierunków studiów: ekonomii, pedagogiki, pielęgniarstwa, fizjoterapii, wychowania fizycznego oraz mechaniki i budowy maszyn.

Badanie przeprowadzane było indywidualnie, przed jego realizacją wyjaśniono jego cel i przedstawiono instrukcję, a w trakcie wypełniania przez uczestnika kwestionariuszy udzielano dodatkowych wyjaśnień, jeśli były potrzebne. Ankietowanym zapewniono pełną dobrowolność udziału w badaniu i anonimowość.

Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza. Został on podzielony na 5 części dotyczących:

1. danych społeczno-demograficznych;
2. motywów oddawania lub nieoddawania krwi;
3. wiedzy na temat krwiodawstwa;
4. przywilejów przysługujących honorowym dawcom krwi (HDK);
5. subiektywnej oceny stanu wiedzy z tego zakresu.

W zależności od uzyskanej liczby punktów podzielono ankietowanych na 3 grupy:

1. posiadających wysoki poziom wiedzy – do niej zaliczono osoby, które zdobyły 24–35 punktów;
2. posiadających średni poziom wiedzy – do niej zaliczono osoby, które zdobyły 12–23 punktów;
3. posiadających niski poziom wiedzy – do niej zaliczono osoby, które zdobyły 11 punktów lub mniej.

Analizując wyniki przeprowadzonych ankiet jako charakterystyki, uwzględniono (zmienne niezależne):

- płeć (kobiety, mężczyźni);
- kierunek studiów, przy czym dokonano podziału na kierunki niemedyczne (ekonomia, pedagogika, mechanika

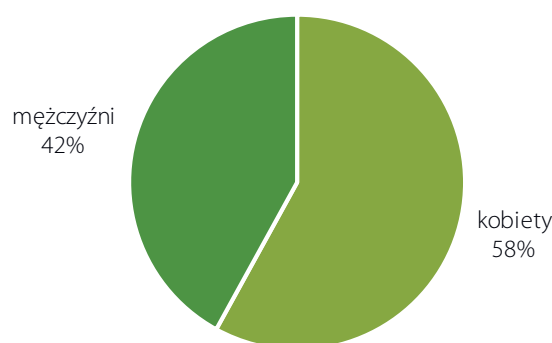
i budowa maszyn) oraz kierunki medyczne (pielęgniarstwo, fizjoterapia, wychowanie fizyczne).

Analizy wyników dokonano z wykorzystaniem programu Microsoft Excel oraz oprogramowania STATISTICA 8 (StatSoft).

Wykorzystano statystykę opisową oraz wnioskowanie statystyczne. Cechy mierzalne opisano statystycznie, posługując się średnimi, odchyleniem standardowym oraz analizą zakresu wyników. Przy cechach jakościowych dokonano analizy częstości występowania oraz analizy frakcji (struktury). Wykorzystano także elementy opisowej analizy porównawczej. Analizę związków pomiędzy zmiennymi przeprowadzono obliczając współczynniki korelacji nieparametrycznej Spearmana.

Wyniki

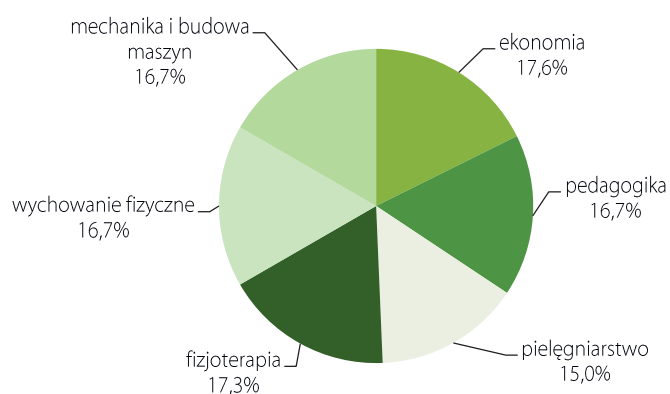
W badaniu uczestniczyły 174 kobiety oraz 126 mężczyzn (ryc. 1).

Ryc. 1. Struktura grupy badanej z uwzględnieniem płci

Fig. 1. Structure of the study group according to sex

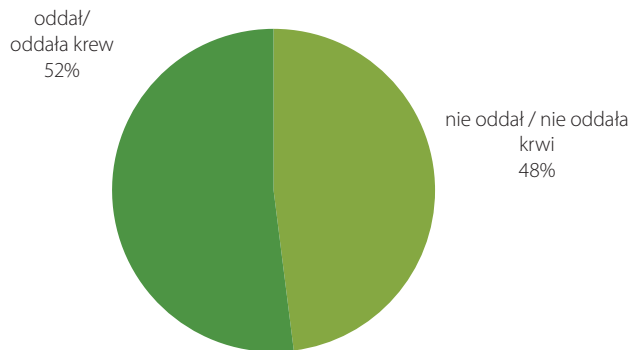
Najliczniejszą grupę stanowili studenci kierunku ekonomia oraz fizjoterapia (ryc. 2).

Ryc. 2. Struktura grupy badanej z uwzględnieniem kierunku studiów

Fig. 2. Structure of the study group according to major at university

W badanej grupie 52% stanowiły osoby, które choć raz oddały honorowo krew (36,8% kobiet i 73% mężczyzn), natomiast 48% ankietowanych nigdy nie oddało krwi (63,2% kobiet i 27% mężczyzn) – ryc. 3.

Ryc. 3. Struktura grupy badanej z uwzględnieniem oddania bądź nieoddania krwi

Fig. 3. Structure of the study group according to blood donation or non-donation

Motywy

Krew oddawali częściej mężczyźni niż kobiety. Na podstawie przeprowadzonej analizy zaobserwowano statystycznie istotny związek między płcią ankietowanych a częstością oddawania krwi (tabela 1).

Tabela 1. Struktura odpowiedzi dotyczących oddania krwi z uwzględnieniem płci

Table 1. Structure of responses regarding blood donation according to sex

Wyszczególnienie		Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
Oddali krew	n	64,0	92,0	156,0
	%	36,8	73,0	52,0
Nie oddali krwi	n	110,0	34,0	144,0
	%	63,2	27,0	48,0
Ogółem	n	174,0	126,0	300,0
r		0,36		–
p		<0,05		–

Zaobserwowano powiązanie statystyczne między rodzajem kierunku studiów (medyczny lub niemedyczny) a częstością oddawania krwi. Krew oddawali częściej studenci kierunków medycznych niż studenci kierunków niemedycznych (tabela 2).

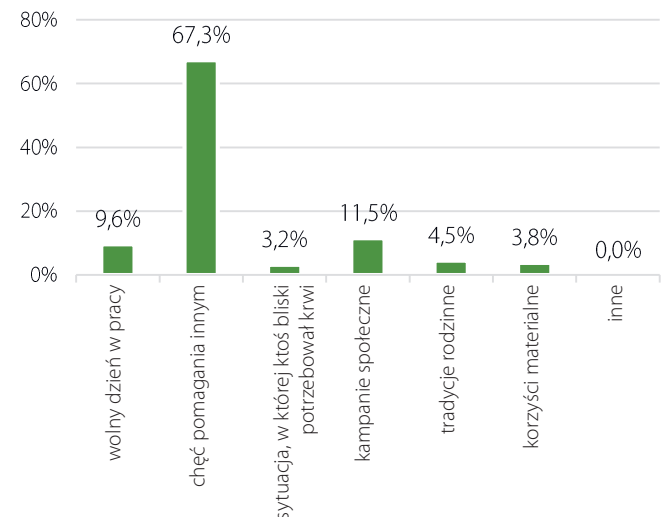
Analiza odpowiedzi wykazała, iż wśród badanych, którzy choć raz oddali krew, głównym motywem tego działania była chęć pomocy innym (ryc. 4).

W badanej grupie 48% ankietowanych nie oddało do tej pory krwi. W ankiecie wskazywali oni na różne powody tego stanu rzeczy, najczęściej na przeciwwskazania zdrowotne (29,9%) – ryc. 5.

Tabela 2. Struktura odpowiedzi dotyczących oddania krwi z uwzględnieniem kierunku studiów

Table 2. Structure of responses regarding blood donation according to major at university

Wyszczególnienie		Kierunek medyczny	Kierunek niemedyczny	Ogółem
Oddali krew	n	89,0	67,0	156,0
	%	60,5	43,8	52,0
Nie oddali krwi	n	58,0	86,0	144,0
	%	39,5	56,2	48,0
Ogółem	n	147,0	153,0	300,0
r		0,17		–
p		<0,05		–

Ryc. 4. Struktura odpowiedzi dotyczących motywów oddania krwi

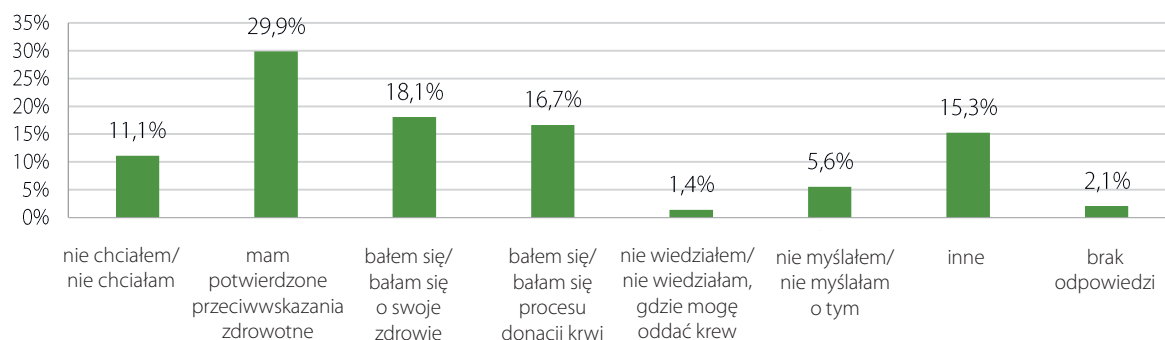
Fig. 4. Structure of responses regarding blood donation motives

Wiedza na temat krwiodawstwa i krwiolecznictwa

Z przeprowadzonej analizy wynika, że ankietowani posiadali średni poziom wiedzy na temat krwiodawstwa i krwiolecznictwa, średnia liczba uzyskanych punktów wynosiła $20,79 \pm 6,9$. Analiza wykazała, że 36,7% ankietowanych ma relatywnie wysoki stan wiedzy na temat krwiodawstwa i krwiolecznictwa, a 9,3% relatywnie niski.

Mieszkańcy miast charakteryzowali się wyższym poziomem wiedzy na temat krwiodawstwa i krwiolecznictwa niż mieszkańcy wsi. Stwierdzono istotny statystycznie związek między miejscem zamieszkania a poziomem wiedzy ($r = 0,27$; $p < 0,05$) – tabela 3.

Nie zaobserwowano istotnej statystycznie zależności między poziomem wiedzy na temat krwiodawstwa i krwiolecznictwa a płcią ankietowanych.

Ryc. 5. Struktura odpowiedzi dotyczących powodów nieoddania krwi

Fig. 5. Structure of responses regarding blood non-donation

Tabela 3. Średnia i odchylenie standardowe punktów wiedzy z uwzględnieniem miejsca zamieszkania

Table 3. Mean and standard deviation of knowledge points according to place of residence

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś
M ±SD	21,54 ±7,10	19,74 ±6,47
r	0,27	
p	<0,05	

Studenci kierunków medycznych wiedzieli więcej na temat krwiodawstwa i krwiolecznictwa niż studenci kierunków niemedycznych. Odnotowano istotną statystycznie korelację między rodzajem kierunku studiów a poziomem wiedzy ($r = 0,13$; $p < 0,05$) – tabela 4.

Tabela 4. Średnia i odchylenie standardowe punktów wiedzy z uwzględnieniem kierunku studiów

Table 4. Average and standard deviation of knowledge points with regard to the field of study

Wyszczególnienie	Kierunek medyczny	Kierunek niemedyczny
M ±SD	21,09 ±6,67	19,29 ±5,77
r	0,13	
p	<0,05	

Studenci kierunków medycznych znali więcej przywilejów honorowych krwiodawców niż studenci kierunków niemedycznych. Istnieje statystyczna zależność między kierunkiem studiów a znajomością przywilejów przysługujących HDK (tabela 5).

W badanej grupie 42,7% ankietowanych nie znało przeciwwskazań do bycia dawcą, 57,3% ankietowanych udzieliło prawidłowej odpowiedzi na pytanie o czynniki dyskwalifikacji stałej.

Kobiety częściej niż mężczyźni znały czynniki dyskwalifikacji stałej. Prawidłowej odpowiedzi udzieliło 65,5% respondentek i 46% respondentów. Zaobserwowano statystyczną zależność między płcią a znajomością czynników dyskwalifikacji stałej ($r = -0,19$; $p < 0,05$) – tabela 6.

Tabela 5. Struktura odpowiedzi dotyczących znajomości przywilejów HDK z uwzględnieniem kierunku studiów

Table 5. Structure of responses regarding the knowledge about the privileges of honorary blood donors according to major at university

Wyszczególnienie		Kierunek medyczny	Kierunek niemedyczny	Ogółem
0	n	1,0	1,0	2,0
	%	0,7	0,7	0,7
1	n	16,0	38,0	54,0
	%	10,9	24,8	18,0
2	n	25,0	41,0	66,0
	%	17,0	26,8	22,0
3	n	42,0	48,0	90,0
	%	28,6	31,4	30,0
4	n	41,0	19,0	60,0
	%	27,9	12,4	20,0
5	n	22,0	6,0	28,0
	%	15,0	3,9	9,3
Ogółem	n	147,0	153,0	300,0
r		0,31		–
p		<0,05		–

Tabela 6. Struktura odpowiedzi na temat znajomości czynnika dyskwalifikacji stałej z uwzględnieniem płci

Table 6. Structure of responses regarding the knowledge of the constant disqualification factor according to sex

Wyszczególnienie		Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
Zna	n	114,0	58,0	172,0
	%	65,5	46,0	57,3
Nie zna	n	60,0	68,0	128,0
	%	34,5	54,0	42,7
Ogółem	n	174,0	126,0	300,0
r		0,19		–
p		<0,05		–

Zdecydowana większość ankietowanych studentów kierunków medycznych twierdziła, iż oddawanie krwi nie stwarza ryzyka zdrowotnego dla dawcy, podczas gdy

blisko 40% ankietowanych studentów kierunków niemedycznych uważało, że takie ryzyko istnieje. Stwierdzono statystyczną zależność między kierunkiem studiów (kierunek medyczny lub niemedyczny) a znajomością ryzyka zdrowotnego dla dawcy ($r = 0,15$; $p < 0,05$) – tabela 7.

Tabela 7. Struktura odpowiedzi dotyczących istnienia ryzyka w procesie oddawania krwi z uwzględnieniem kierunku studiów

Table 7. Structure of responses regarding the existence of risk in the process of blood donation according to major at university

Wyszczególnienie		Kierunek medyczny	Kierunek niemedyczny	Ogółem
Istnieje ryzyko	n	36,0	58,0	94,0
	%	24,5	37,9	31,3
Brak ryzyka	n	111,0	95,0	206,0
	%	75,5	62,1	68,7
Ogółem	n	147,0	153,0	300,0
r		0,18		–
p		<0,05		–

W badanej grupie 6% ankietowanych nie potrafiło poprawnie wskazać preparatów krwi stosowanych w krwiolecznictwie. Tylko 14% ankietowanych znało wszystkie z nich.

Nie stwierdzono istotnych statystycznie zależności między znajomością preparatów krwi stosowanych w krwiolecznictwie a płcią ankietowanych, miejscem zamieszkania czy też faktem oddania lub nieoddania krwi w przeszłości. Studenci kierunków medycznych mają większą wiedzę na ten temat. Na podstawie analizy zaobserwowano jedynie statystycznie istotny związek między kierunkiem studiów a znajomością preparatów krwi mających zastosowanie w leczeniu ($r = 0,28$; $p < 0,05$) – tabela 8.

Tabela 8. Struktura odpowiedzi dotyczących znajomości preparatów krwi mających zastosowanie w leczeniu z uwzględnieniem kierunku studiów

Table 8. Structure of responses regarding the knowledge of blood preparations applicable in medicine according to major at university

Wyszczególnienie		Kierunek medyczny	Kierunek niemedyczny	Ogółem
0	n	7,0	11,0	18,0
	%	4,8	7,2	6,0
1	n	31,0	65,0	69,0
	%	21,1	42,5	23,0
2	n	55,0	55,0	110,0
	%	37,4	35,9	36,7
3	n	54,0	22,0	76,0
	%	36,7	14,4	25,3
Ogółem	n	147,0	153,0	300,0
r		0,31		–
p		<0,05		–

Ocena idei honorowego krwiodawstwa i propagowanie informacji o nim

Wśród ankietowanych 80,7% miało świadomość występowania niedoboru krwi w Polsce.

Kobiety miały większą świadomość występowania niedoboru krwi w Polsce niż mężczyźni. Istnieje statystycznie istotny związek między płcią a świadomością występowania tego problemu (tabela 9).

Tabela 9. Struktura odpowiedzi dotyczących świadomości występowania niedoboru krwi z uwzględnieniem płci

Table 9. Structure of responses regarding the awareness of the occurrence of blood deficiency according to sex

Wyszczególnienie		Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
Ma świadomość	n	149,0	93,0	242,0
	%	85,6	73,8	80,7
Nie ma świadomości	n	23,0	30,0	53,0
	%	13,2	23,8	17,7
Brak odpowiedzi	n	2,0	3,0	5,0
	%	1,2	2,4	1,6
Ogółem	n	174,0	126,0	300,0
r		–0,14		–
p		<0,05		–

Analiza nie wykazała korelacji między świadomością występowania niedoboru krwi a miejscem zamieszkania, kierunkiem studiów czy też faktem oddania krwi w przeszłości.

W badanej grupie 87,3% ankietowanych uważało, że honorowe krwiodawstwo to dobra i potrzebna inicjatywa. Nie zaobserwowano istotnych statystycznie związków między płcią ankietowanych i miejscem zamieszkania a popieraniem idei honorowego krwiodawstwa.

Studenci kierunków medycznych częściej popierali honorowe krwiodawstwo niż studenci kierunków niemedycznych. Odnotowano istotną statystycznie korelację między kierunkiem studiów a poparciem dla idei honorowego krwiodawstwa (tabela 10).

Według ankietowanych najbardziej skuteczną formą promowania krwiodawstwa jest reklama w telewizji, wskazało ją 37,7% ankietowanych. Stosunkowo dużo wskazań miały także reklamy w internecie (26,0%) i billboardy (26,3%) – ryc. 6.

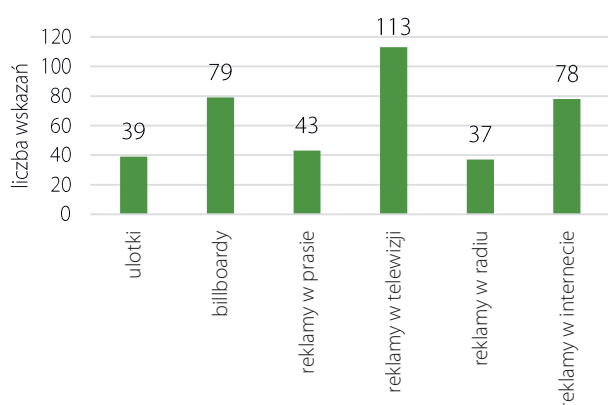
Uzyskaniem szerszych informacji o krwiodawstwie zainteresowanych było 81,6% ankietowanych, przy czym nie zaobserwowano istotnej statystycznie korelacji między chęcią uzyskania dodatkowych informacji na temat krwiodawstwa a płcią ankietowanych i miejscem zamieszkania.

Studenci kierunków medycznych byli bardziej zainteresowani szerszym zakresem informacji o krwiodawstwie niż studenci kierunków niemedycznych. Wykazano istotną statystycznie zależność między kierunkiem studiów a chęcią poszerzenia wiedzy o krwiodawstwie (tabela 11).

Tabela 10. Struktura odpowiedzi na temat inicjatywy honorowego krwiodawstwa z uwzględnieniem kierunku studiów

Table 10. Structure of responses regarding blood donation initiative according to major at university

Wyszczególnienie		Kierunek medyczny	Kierunek niemedyczny	Ogółem
Potrzebna	n	133,0	129,0	262,0
	%	90,5	84,3	87,3
Niepotrzebna	n	1,0	11,0	12,0
	%	0,7	7,2	4,0
Brak zdania	n	9,0	12,0	21,0
	%	6,1	7,8	7,0
Brak odpowiedzi	n	4,0	1,0	5,0
	%	2,7	0,7	1,7
Ogółem	n	147,0	153,0	300,0
r		-0,12		-
p		<0,05		-

Ryc. 6. Liczba wskazań najbardziej skutecznej formy promowania krwiodawstwa

Fig. 6. Number of indications of the most effective form of promoting blood donation

Tabela 11. Struktura odpowiedzi na temat chęci poszerzenia informacji na temat krwiodawstwa z uwzględnieniem kierunku studiów

Table 11. Structure of responses regarding the need to extend the knowledge about blood donation according to major at university

Wyszczególnienie		Kierunek medyczny	Kierunek niemedyczny	Ogółem
Tak	n	126,0	119,0	245,0
	%	85,7	77,8	81,6
Nie	n	17,0	33,0	50,0
	%	11,6	21,6	16,7
Brak odpowiedzi	n	4,0	1,0	5,0
	%	2,7	0,6	1,7
Ogółem	n	147,0	153,0	300,0
r		0,13		-
p		<0,05		-

Omówienie

Współcześnie krwiodawstwo opiera się przede wszystkim na dobrowolnym, jak również bezpłatnym oddawaniu krwi. Zasadniczym celem organizowania akcji honorowego oddawania krwi jest w głównej mierze propagowanie krwiodawstwa, a także – co najistotniejsze – pozyskiwanie krwi od potencjalnych dawców. Widoczny jest systematyczny spadek donacji krwi, podczas gdy zapotrzebowanie na ten „lek” nieustannie wzrasta. Strategia zarówno werbowania, jak również utrzymania dawców powinna opierać się na zrozumieniu cech, które charakteryzują dawcę.

W badaniach własnych 52% stanowiły osoby, które choć raz oddały honorowo krew, wśród nich było 27% kobiet i 73% mężczyzn.

W świetle badań Kołłątaj et al. dotyczących honorowego krwiodawstwa wśród studentów Uniwersytetu Medycznego w Lublinie z grupy 393 badanych co najmniej raz krew oddały 132 osoby, co stanowiło 33,4%.¹⁰ W badaniach przeprowadzonych przez Kozłowską i Wójtę-Kempę wśród 400 studentów 35% zadeklarowało, że oddawało już krew.¹¹

W badaniach własnych opisano około 48% ankietowanych, którzy nie oddali do tej pory krwi. Głównym powodem były przeciwwskazania zdrowotne (29,9%). Inni ankietowani jako przyczynę nieoddania krwi podali obawę o swoje zdrowie oraz strach przed procesem donacji. W artykule Czapli et al. wśród przyczyn rezygnowania z donacji krwi również wymienia się przede wszystkim aspekty zdrowotne.¹² Także ten sam powód przytaczają Kołłątaj et al.¹⁰

Od wielu lat honorowe oddawanie krwi uznaje się za jedno z niezwykle istotnych działań o charakterze altruistycznym.¹³ Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdza się, że głównym motywem oddania krwi jest altruizm. Wśród osób, które choć raz oddały krew, głównym powodem działania była chęć pomocy innym – odpowiedź tę wybrało 67,3% respondentów, 11,5% ankietowanych wskazało w tym miejscu kampanie społeczne, a dla 9,6% ankietowanych istotny był dzień wolny w pracy. Badani opisani przez Czapłę et al. za główną przesłankę skłaniającą do honorowego oddawania krwi badani również uważali chęć niesienia pomocy potrzebującym.¹² Podobne wyniki uzyskali Orzeł-Nowak i Wcisło, które wykazały, że bezpośrednim powodem donacji krwi wśród studentów była potrzeba udzielenia bezinteresownej pomocy drugiemu człowiekowi (55,33%).¹⁴

Podczas niniejszego badania okazało się, że studenci mają świadomość występowania niedoboru krwi w Polsce i uważają honorowe krwiodawstwo za dobrą i potrzebną inicjatywę. Wśród ankietowanych 80,7% zdaje sobie sprawę z występowania niedoboru krwi w Polsce. Badania wykazały, iż kobiety mają większą świadomość występowania tego problemu niż mężczyźni. Aż 87,3% ankietowanych uważa, że honorowe krwiodaw-

stwo to dobra i potrzebna inicjatywa. Płeć ankietowanych i miejsce zamieszkania nie odgrywały roli w popieraniu idei honorowego krwiodawstwa. Podobne wyniki uzyskali inni badacze. Pozytywny stosunek do idei honorowego krwiodawstwa nie odzwierciedla liczby osób zaangażowanych w honorowe oddawanie krwi.^{10,11,14}

Studenci sądzą, że należy popularyzować ideę honorowego krwiodawstwa, przy czym za najbardziej skuteczne uważają reklamy w telewizji i internecie, wyrażają także chęć poszerzenia wiedzy z tego zakresu. Porównywalne wyniki otrzymała Orzeł-Nowak i Wcisło, według których ankietowani jako zasadnicze źródło wiedzy na temat honorowego krwiodawstwa wskazywali środki masowego przekazu.¹⁴ W badaniach przeprowadzonych przez Kołłątaj et al. głównym źródłem wiedzy na temat oddawania krwi były media i informacje uzyskane od znajomych.¹⁰

Wnioski

Poziom wiedzy studentów z zakresu krwiodawstwa i krwiolecznictwa jest zależny od czynników demograficzno-społecznych, istotne są zwłaszcza kierunek studiów i miejsce zamieszkania.

Studenci posiadają średni poziom wiedzy na temat krwiodawstwa i krwiolecznictwa.

Głównym motywem oddania krwi jest motyw altruistyczny.

Idea honorowego krwiodawstwa jest dość słabo rozpropagowana wśród studentów, dlatego należy ją popularyzować.

Studenci uważają honorowe krwiodawstwo za dobrą i potrzebną inicjatywę.

Piśmiennictwo

1. Abolghasemi H, Hosseini-Divkalayi NS, Seighali F. Blood donor incentives: A step forward or backward. *Asian J Transfus Sci.* 2010;4(1):9–13.
2. Program zdrowotny Zapewnienie samowystarczalności Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie krwi, jej składników i produktów krwiopochodnych. Okres realizacji: lata 2009–2014. http://www2.mz.gov.pl/wwwfiles/ma_struktura/docs/samowystarczalnosc_24052012.pdf. Opublikowano w maju 2009. Dostęp 19.01.2017.
3. Rosiek A, Tomaszewska A, Lachert E, Antoniewicz-Papis J, Pogłóg R, Łętowska M. Działalność jednostek organizacyjnych służby krwi w Polsce w 2011 roku. *J Transf Med.* 2012;5(4):159–170.
4. Frey BM, Schlenke P. Safeguards in blood supply: A national and European challenge. *Transfus Med Hemother.* 2010;37(3):109–110.
5. Sullivan MT, Cotten R, Read EJ, Wallace EL. Blood collection and transfusion in the United States in 2001. *Transfusion.* 2007;47(3):385–390.
6. Ojrzyńska A, Twaróg S. Dynamics of change in spatial dependencies in blood donation system in Poland. *Comparative Economics Research.* 2012;15(4):177–189.
7. Twaróg S. Kształtowanie relacji jednostek publicznej służby krwi w Polsce z potencjalnymi dawcami krwi. W: Adamus-Matuszyńska A, Maćkowska R, red. *Public Relations – doskonalenie procesu komunikowania*. Katowice: WUE w Katowicach; 2012:136–150.
8. Majchrzak-Lepczyk J. Komunikacja z krwiodawcą: błędy: trudności: konsekwencje. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.* 2011;208:522–523.
9. Trzpiot G, Szołtysek J, Ojrzyńska A, Twaróg S. Analiza porównawcza działalności systemu krwiodawstwa państw Unii Europejskiej. *Studia Ekonomiczne.* 2014;192:125–139.
10. Kołłątaj B, Kołłątaj W, Zawół S. Honorowe Krwiodawstwo wśród studentów stacjonarnych Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. *Journal of Health Sciences.* 2013;3(6):45–72.
11. Kozłowska K, Wójta-Kempa M. Wiedza i postawy studentów wrocławskich uczelni na temat krwiodawstwa. *Piel Zdr Publ.* 2011;1(2):121–128.
12. Czapla S, Śliwińska J, Niechwiadomicz-Czapka T. Wiedza studentów Państwowej Medycznej Wyższej Szkoły Zawodowej w Opolu dotycząca honorowego krwiodawstwa i leczenia krwią – analiza badań własnych. *Puls Uczelni.* 2015;3(9):18–22.
13. Steele WR, Schreiber GB, Guiltinan A, et al. The role of altruistic, empathetic concern and social responsibility motivation in blood donation behavior. *Transfusion.* 2008;48(1):43–50.
14. Orzeł-Nowak A, Wcisło A. Krew bezcenny dar – studenci krakowskich uczelni wobec honorowego krwiodawstwa. *Piel XXI w.* 2011;2(35):61–67.